
รายงานการศึกษาดูงานประเทศอาเซียนของรัฐสภา

คณะกรรมการ/บุคคลสำคัญของฝ่ายนิติบัญญัติ

คณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

หมวดหมู่

ประเทศสมาชิกอาเซียน

ประเทศ

สาธารณรัฐอินโดนีเซีย

เสาหลัก:

สังคมและวัฒนธรรม

วันเดือนปีที่ศึกษาดูงาน

๒๒-๒๖ กันยายน ๒๕๖๐

สมัยของประธาน

พลตำรวจเอก พิชิต ควบเดชะคุปต์ ประธานคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ประเด็นศึกษาดูงาน

๑. สถานที่สำคัญที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของบาหลี
๒. การบริหารจัดการงานพิพิธภัณฑ์
๓. การจัดการพุทธสถานบุโรพุทโธ
๔. การท่องเที่ยวเมืองยอกยาคาร์ตา

สาระสังเขป

คณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว สภานิติบัญญัติแห่งชาติ เยี่ยมชมศึกษาดูงานสถานที่สำคัญที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของบาหลี และการจัดการพุทธสถานบุโรพุทโธ ณ จังหวัดบาหลี และเมืองยอกยาคาร์ตา สาธารณรัฐอินโดนีเซีย พร้อมร่วมประชุมหารือความร่วมมือระดับทวิภาคีด้านการบริหารจัดการงานพิพิธภัณฑ์และการท่องเที่ยวเมืองยอกยาคาร์ตา ตามคำเชิญของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ศิลปะอาุงราย (Agung Rai Museum of Art: ARMA) และคณะกรรมการการท่องเที่ยวของยอกยาคาร์ตา (Yogyakarta Tourism Board) โดยคณะกรรมการฯ ได้มอบหมายให้ นายธนิต เศรษฐบุตร กรรมการและที่ปรึกษาคณะกรรมการฯ เป็นหัวหน้าคณะเดินทาง สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๑. สถานที่สำคัญที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของบาหลิ

ความศรัทธาในศาสนาฮินดูผสมผสานกับความเชื่อตามบรรพบุรุษในเรื่องพลังของธรรมชาติส่งผลให้งานสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรมของบาหลิมีเอกลักษณ์โดดเด่น วัดหรือปุระ (Pura) และพระราชวังโบราณยังคงได้รับการอนุรักษ์รูปแบบสถาปัตยกรรมดั้งเดิมไว้เป็นอย่างดี ชาวบาหลิมีวิถีชีวิตผูกพันกับวัดและยังคงรักษาวัฒนธรรมที่มีรากฐานมาจากศาสนาฮินดูอย่างเหนียวแน่น วัดเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับประกอบพิธีสักการบูชาเทพเจ้าและยังเป็นแหล่งสืบสานวัฒนธรรมประเพณี การบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาจึงคำนึงถึงคุณค่าทางจิตวิญญาณและความเชื่อของชุมชน โดยมีวัดที่ได้รับการอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดี อาทิ

วัดอุลวาทู (Pura (Luhur) Uluwatu) ตั้งอยู่บนเชิงเขาริมทะเลซึ่งสร้างขึ้นราวศตวรรษที่ ๑๐ ความโดดเด่นของวัดคือ ทิวทัศน์ธรรมชาติที่งดงามและซุ้มประตูแยกซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของศิลปะบาหลิ โดยมีลักษณะเป็นยอดปราสาทผ่าครึ่ง สร้างขึ้นเพื่อป้องกันอันตรายจากสิ่งชั่วร้ายตามความเชื่อของชาวบาหลิ

วัดทิร์ตา เอมปูล (Pura Tirta Empul) สร้างขึ้นระหว่างศตวรรษที่ ๑๐-๑๔ ในสมัยราชวงศ์วาร์มาเดวา (Warmadewa Dynasty) มีบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ซึ่งในสมัยโบราณใช้ประกอบพิธีกรรมสำหรับกษัตริย์และพระราชวงศ์เท่านั้น ต่อมาได้เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าสักการบูชา บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์มีตาน้ำธรรมชาติซึ่งชาวบาหลิเชื่อว่าพระอินทร์ทรงเนรมิตขึ้นจึงนิยมลงไปประกอบพิธีชำระร่างกายให้บริสุทธิ์เพื่อความบริสุทธิ์มงคลและขับไล่สิ่งอัปมงคลหรือโรคร้ายไข้เจ็บตามความเชื่อของศาสนาฮินดู

วัดทานา ลอต (Pura Tanah Lot) เป็นวิหารศักดิ์สิทธิ์ สร้างโดยนักบวชชาวฮินดูตั้งแต่สมัยศตวรรษที่ ๑๑ เพื่อบูชาเทพเจ้าแห่งท้องทะเล ลักษณะเด่นของวิหารแห่งนี้ คือ ตั้งอยู่บนผาหินที่ยื่นออกไปในทะเล ทำให้เกิดทัศนียภาพงดงามโดยเฉพาะช่วงเวลาน้ำขึ้นล้อมรอบ เป็นสถานที่ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ โดยมีชาวบาหลิเข้ามาประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่องและเป็นแหล่งท่องเที่ยวสัญลักษณ์ของเกาะ

วัดทามัน อายุน (Pura Taman Ayun) สร้างในศตวรรษที่ ๑๗ ในสมัยนั้นเป็นวัดหลวงสำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของกษัตริย์แห่งราชวงศ์เม็งวี (Mengwi Dynasty) วัดนี้เป็นหนึ่งในวัดที่แสดงเอกลักษณ์อันโดดเด่นของศิลปะบาหลิ พื้นที่แบ่งออกเป็นสามลาน มีกำแพงกันเป็นแนวเขตลานชั้นนอกใช้สำหรับทำกิจกรรมในงานประเพณีหรืองานเฉลิมฉลอง ลานชั้นกลางใช้สำหรับจัดเตรียมพิธีบวงสรวงเทพเจ้า และลานชั้นในสุด เป็นเขตหวงห้ามเพราะถือเป็นที่สถิตของเทพเจ้าใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมเท่านั้น ลักษณะเด่นทางสถาปัตยกรรม คือ อาคารไม้ทรงเมรุหรืออาคารทรงปราสาทที่มีหลังคาซ้อนลดหลั่น สร้างอุทิศแด่เทพเจ้าที่ปกปักษ์รักษาภูเขาหลายลูกในเกาะบาหลิ หลังคาจะซ้อนเป็นชั้นด้วยจำนวนเลขคู่ตั้งแต่ ๓ ชั้น จนถึง ๑๑ ชั้น จำนวนชั้นของหลังคาแสดงถึงความสำคัญของเทพเจ้าที่สร้างถวาย ยิ่งสูงมากยิ่งมีความสำคัญมาก

๒. การบริหารจัดการงานพิพิธภัณฑ์

ในการประชุมทวิภาคีกับผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ศิลปะอาุง ราย (Agung Rai Museum of Art) คณะกรรมการฯ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานพิพิธภัณฑ์ซึ่งได้ดำเนินการควบคู่ไปกับการสืบสานศิลปวัฒนธรรมบาหลี่

พิพิธภัณฑ์ศิลปะอาุง รายเป็นพิพิธภัณฑ์เอกชน ผู้ก่อตั้งคือนายอาุง ราย (Mr. Agung Rai) ซึ่งชื่นชอบในงานศิลป์ ได้ซื้อภาพวาดของจิตรกรชาวบาหลี่ ชาวอินโดนีเซีย และชาวต่างชาติรวบรวมสะสมไว้ และได้เปิดแสดงอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๓๙ มีรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของบาหลี่ การจัดการรายได้มาจากการจำหน่ายบัตรเข้าชมพิพิธภัณฑ์

การบริหารจัดการด้านพื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์ ประกอบด้วย ๑) อาคารสถาปัตยกรรมบาหลี่ จำนวน ๒ หลัง สำหรับใช้จัดแสดงนิทรรศการถาวรและชั่วคราว ภายในอาคารแบ่งพื้นที่ออกเป็นโซนต่าง ๆ เพื่อเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวิวัฒนาการของศิลปะบาหลี่ในแต่ละยุคสมัย ผลงานชิ้นเอก ได้แก่ ผลงานของศิลปิน Batuan ช่วงทศวรรษที่ ๑๙๓๐-๑๙๔๐ ผลงานของศิลปินชาวชวาในศตวรรษที่ ๑๙ Raden Saleh Syarif Bustaman ผลงานของอาจารย์ศิลปะชาวบาหลี่ และผลงานของศิลปินต่างชาติที่พำนักอาศัยในบาหลี่ ๒) ลานกลางแจ้งสำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งเน้นสื่อสารถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมของคนท้องถิ่น ส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของผู้เข้าชม เช่น การแสดงละคร การฟ้อนรำ การเล่นดนตรีพื้นเมือง การสอนศิลปะแบบบาหลี่ การทอผ้า การปรุงอาหาร เป็นต้น การจัดแสดงผลงานทางศิลปะอันทรงคุณค่าและการจัดแสดงกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทำให้พิพิธภัณฑ์แห่งนี้น่าสนใจสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เข้าชมกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวบาหลี่

๓. การจัดการพุทธสถานบุโรพุทโธ

คณะกรรมการฯ ได้เยี่ยมชมพุทธสถานบุโรพุทโธและพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้บริหารกิจการบุโรพุทโธ

บุโรพุทโธตั้งอยู่ในเมืองมาเกอลัง (Magelang) จังหวัดชวากลาง เป็นศาสนสถานของพุทธศาสนา นิกายมหายาน สร้างขึ้นโดยกษัตริย์แห่งราชวงศ์ไศเลนทร์ราวศตวรรษที่ ๗-๙ ตามแบบฉบับศิลปะคุปตะรูปแบบฮินดู-ชวา โดยสร้างจากหินภูเขาไฟ มีลักษณะรูปทรงแบบพีระมิดชั้นบันได มีทั้งหมด ๑๐ ชั้น มหาสถูปตั้งอยู่กึ่งกลางของฐานชั้นบนสุดตามลักษณะของเขาศุเมรุ การวางผังการก่อสร้างและองค์ประกอบทางศิลปกรรมประกอบด้วย ภาพสลักหินต่ำ พระพุทธรูป สถูปเจดีย์ ล้วนเป็นสัญลักษณ์สะท้อนคติความเชื่อเรื่องจักรวาลในพุทธศาสนา ช่วงศตวรรษที่ ๑๙ บุโรพุทโธได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติและได้รับการบูรณะซ่อมแซมเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๙๘ ต่อมาองค์การยูเนสโกได้สนับสนุนด้านเงินทุนและถ่ายทอดองค์ความรู้ในการปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ ก่อนประกาศให้เป็นมรดกโลก

ทางวัฒนธรรม ภายใต้ชื่อ "กลุ่มวัดบรมพุทโธ" เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ในการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัย
สามัญครั้งที่ ๑๕ ที่เมืองคาร์เทจ ประเทศตูนิเซีย

แต่เดิมบุโรพุทโธเป็นพุทธสถานที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมโดยไม่มีการประกอบกิจกรรม
ทางศาสนา ต่อมารัฐบาลอินโดนีเซียฟื้นฟูพื้นที่ทางศาสนาโดยการส่งเสริมให้เป็นสถานที่ประจำชาติสำหรับ
ประกอบพิธีกรรมในวันวิสาขบูชา ในด้านการบริหารจัดการ องค์การบริหารกิจการบุโรพุทโธ (PT. Taman
Wisata Candi Borobudur: TWCB) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจ มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการอนุรักษ์ สงวนรักษา
บูรณปฏิสังขรณ์ รวมถึง ส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวทางมรดกโลกชั้นนำในการ
วางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ได้กำหนดเป้าหมายยกระดับบุโรพุทโธให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับ
กลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีศักยภาพ นักท่องเที่ยวซึ่งเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมส่วน
ใหญ่มีรูปแบบพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่ชื่นชอบแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม ดังนั้น การพัฒนา
บุโรพุทโธจึงเน้นการสร้างคุณค่าทางศาสนาในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธในอินโดนีเซียโดยมี
การจัดกิจกรรมอย่างยิ่งใหญ่ในช่วงวันวิสาขบูชาเป็นประจำทุกปี เช่น การจัดริ้วขบวนผู้ร่วมแสวงบุญ
กิจกรรมการบริจาคทาน การเจริญจิตภาวนา การจัดพิธีลอยโคมในเวลาากลางคืน เป็นต้น นอกจากนี้
ยังเน้นการเชื่อมโยงกับชุมชน โดยให้ชุมชนได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อาทิ การจัดตลาดนัดสินค้าอุปโภค
บริโภค การจำหน่ายของฝาก สินค้าที่ระลึกท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น เกิดความภาคภูมิใจ
ในแหล่งมรดกโลกที่อยู่ในท้องถิ่นของตน อันนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการรักษาทำนุบำรุงให้ดำรงอยู่ต่อไป
อย่างยั่งยืน

๔. การท่องเที่ยวเมืองยอกยาคาร์ตา

คณะกรรมการฯ นำโดย พลเอก กิตติพงษ์ เกษโกวิท กรรมการและที่ปรึกษาคณะกรรมการ
เข้าร่วมประชุมหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับคณะกรรมการการท่องเที่ยวของ
ยอกยาคาร์ตา

ยอกยาคาร์ตาคือศูนย์กลางของศิลปวัฒนธรรมชาวและเป็นประตูสู่การท่องเที่ยวแถบตอนกลาง
ของเกาะชวาซึ่งมีแหล่งมรดกโลกคือกลุ่มวัดบุโรพุทโธและกลุ่มวัดพรัมบานัน (Prambanan Temple
Compounds) นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงอัตลักษณ์ทาง
วัฒนธรรมในเขตพื้นที่ใกล้เคียงจนสามารถผลักดันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เช่น

- Kulon Progo เป็นเขตภูเขา อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้และความงดงามของทิวทัศน์ธรรมชาติ
- Gunung Kidul โดดเด่นด้านการท่องเที่ยวชุมชนซึ่งยังคงรักษาเอกลักษณ์และวิถีชีวิตท้องถิ่น
ไว้เป็นอย่างดี โดยเจ้าหน้าที่ของสำนักวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวได้จัดฝึกอบรมภาษาอังกฤษและการให้บริการ
นักท่องเที่ยวแก่คนในพื้นที่เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยว
- Bantul เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วยหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผา หมู่บ้านบาติก
หมู่บ้านการเกษตร นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างหาดปารังตรีตีส (Parangtritis
Beach) ซึ่งโดดเด่นด้วยหาดทรายสีดำอันเกิดจากเถ้าถ่านของภูเขาไฟเมอราปี

yokyakartatadairiphatpanakongstrangphunthuanphosongseerimkangthongthiewlayekrattab
 karbrikardanangthongthiew mikonkangkongstrangthoakakyanananaachatanghaim phosongsonngtopriman
 nakthongthiewthimnawnomxayattwphimxianikinnonakot rontang rongrabkaratitobxongotukhakkamkambinhang
 inprathetlayerhawprathet inkarni konkammkangthongthiewxongyokyakartahwangwajamkipid
 seantangbintrngjakthaimayyngyokyakartaphosongphimokkasinangkandintangthongthiewhaimayyngxian

ข้อเสนอแนะ

๑. รัฐบาลควรส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพที่สามารถสร้างคุณค่าให้แก่นักท่องเที่ยว และรัฐบาลควรเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วให้มีความโดดเด่นจนสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ปลุกจิตสำนึกของชุมชนให้รู้ถึงคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม วิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งสนับสนุนบทบาทของท้องถิ่น/ชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

๒. รัฐบาลควรมีนโยบายอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมเพื่อส่งเสริมให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้ง ประชาสัมพันธ์เชิงรุกกรณีให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติ โดยจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน ในส่วนของพิพิธภัณฑ์เอกชน รัฐควรให้การสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การให้เงินช่วยเหลือ การลดหย่อนภาษี เป็นต้น

๓. พิพิธภัณฑ์ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อดึงดูดผู้เข้าชมทุกกลุ่มทุกวัย เช่น การจัดนิทรรศการถาวรและชั่วคราว การแสดงทางวัฒนธรรม การบรรยายให้ความรู้ การจัดสัมมนา การจัดค่ายเยาวชน การจัดกิจกรรมในวันสำคัญ เป็นต้น และควรสร้างเครือข่ายระหว่างพิพิธภัณฑ์กับพิพิธภัณฑ์เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อพัฒนาด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ รวมถึง สร้างความร่วมมือกับสถานศึกษาและองค์กรภายนอกต่าง ๆ

๔. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยควรเรียนรู้ และส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการปกป้อง ดูแล ทำนุบำรุงโบราณสถานในพระพุทธศาสนาบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและการตระหนักรู้ถึงคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์

คำสำคัญ วัดในบาหลี่ พิพิธภัณฑ์ศิลปะอากรุงราย บุโรพุทโธ การท่องเที่ยวเมือง yokyakartatad

เสาทหลัก สังคมและวัฒนธรรม